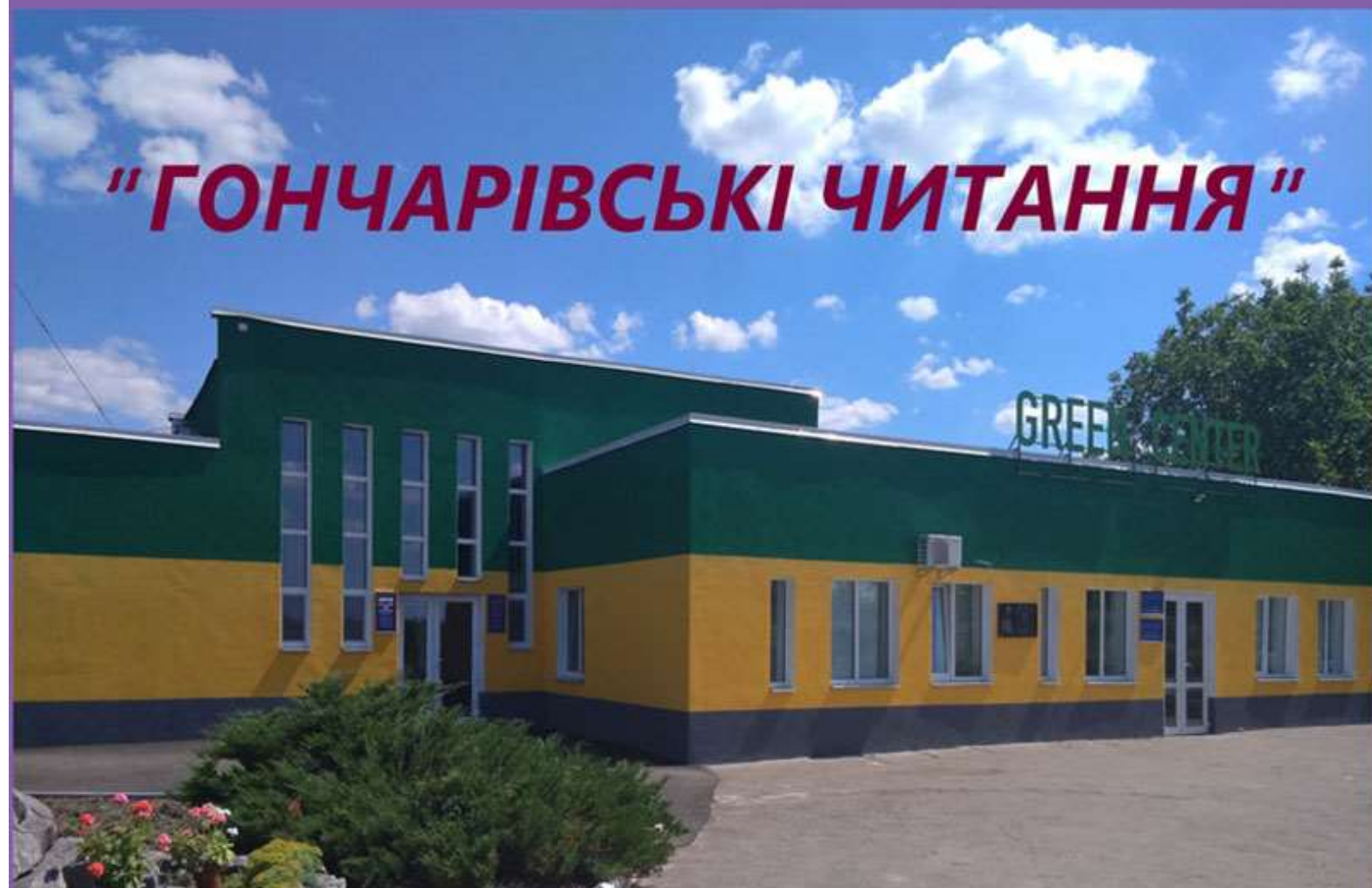

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної
конференції*

"ГОНЧАРІВСЬКІ ЧИТАННЯ"

**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Суми, 23 - 24 травня 2025 р.

ЗМІСТ

<i>КОЖУШКО Н.С., КАБАНЕЦЬ В.М., САХОШКО М.М. ПІДСУМКИ СУМСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ КАРТОПЛІ СТАНОМ ЗА 1982-2025 РОКИ</i>	<i>10</i>
<i>КАБАНЕЦЬ В.М. ІНСТИТУТ ЛУБ'ЯНИХ КУЛЬТУР НААН - ЛІДЕР З НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗЕЙ КОНОПЛЯРСТВА І ЛЬОНАРСТВА УКРАЇНИ</i>	<i>11</i>
СЕКЦІЯ І. Генетика, селекція, насінництво сільськогосподарських культур	15
<i>KUMANSKA YU., LOZINSKYI M., SABADYN V., SIDOROVA I., DUBOVYK N. HOMEOSTASIS OF SOFT WINTER WHEAT VARIETIES BY THE NUMBER OF SPIKELETS PER EAR</i>	<i>16</i>
<i>БОНДАРЕНКО М.П., БОРДУН Р.М. СОРТ ГРЕЧКИ «СУМЧАНКА» – РОДОНАЧАЛЬНИК НОВОГО НАПРЯМКУ В СЕЛЕКЦІЇ ГРЕЧКИ.....</i>	<i>17</i>
<i>БАРАНИК Д.А., ПОДГАСЦЬКИЙ А.А. ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЧИННИКІВ НА МІНЛИВІСТЬ МОРФОМЕТРИЧНИХ ОЗНАК У МІЖВИДОВИХ ГІБРИДІВ КАРТОПЛІ ...</i>	<i>18</i>
<i>ДРОЗДЕНКО А.Ю. АГРОЕКОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ СОРТІВ КАРТОПЛІ ДО УМОВ ВИРОЩУВАННЯ.....</i>	<i>19</i>
<i>ДУБОВИК О.О., ДУБОВИК М.В. НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СОРТІВ ТА ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ В УКРАЇНІ</i>	<i>21</i>
<i>КОЖУШКО Н.С., САХОШКО М.М., СМІЛИК Д.В. СУЧАСНИЙ ДЕРЖАВНИЙ СОРТОВИЙ ФОНД КАРТОПЛІ</i>	<i>23</i>
<i>ЗАКОРКО В.С., КОВАЛЕНКО В.М., ГАЛУШКО Є.В. ОПТИМІЗАЦІЯ ЕТАПІВ IN VITRO – EX VITRO ТА АДАПТИВНІ ВЛАСТИВОСТІ СОРТІВ КАРТОПЛІ В ПЕРВИННОМУ НАСІННИЦТВІ.....</i>	<i>26</i>
<i>КОЖУШКО Н.С., САХОШКО М.М., СМІЛИК Д.В., БОНДАР Т.І. ПЕРСПЕКТИВНІ СУМСЬКІ СОРТИ КАРТОПЛІ СТАНОМ НА 2025 РІК</i>	<i>29</i>
<i>ЛОЗІНСЬКИЙ М. В., САМОЙЛИК М. О., УСТИНОВА Г. Л., ФІЛІЦЬКА О.О., ЮРЧЕНКО А. І. ВИКОРИСТАННЯ ІНДЕКСУ АТРАКЦІЇ ПРИ ДОБОРАХ У ГІБРИДНИХ ПОПУЛЯЦІЙ F₂₋₄ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ.....</i>	<i>30</i>
<i>ОНИЧКО В.І. АНАЛІЗ СОРТОВОГО СКЛАДУ ОСНОВНИХ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ</i>	<i>32</i>
<i>ПИСАРЕНКО Н. В., ЗАХАРЧУК Н. А. КОМПЛЕСНА ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВНИХ ГІБРИДІВ КАРТОПЛІ ЗА ГОСПОДАРСЬКО-ЦІННИМИ ОЗНАКАМИ ТА БІОМЕТРИЧНИМИ ПАРАМЕТРАМИВ КОНТЕКСТІ МОДЕЛЮВАННЯ АДАПТИВНОГО СОРТУ ДЛЯ СТРЕСОВИХ УМОВ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ.....</i>	<i>34</i>
<i>РЕКЛЕНКО В. М., ШУПИК Я. М. СУЧАСНІ НАПРЯМИ СЕЛЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З СОНЯШНИКОМ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ СОРТІВ І ГІБРИДІВ</i>	<i>38</i>
<i>ОНИЧКО Т. О. ВПЛИВ ПЕРЕДПОСАДКОВОГО ПРОГРІВАННЯ СІЯНКИ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ЦИБУЛІ РІПЧАСТОЇ.....</i>	<i>39</i>
<i>СЕРДЮК О.В., ДУБОВИК В.І. СЕЛЕКЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЩАДКІВ ОТРИМАНИХ ВІД САМОЗАПИЛЕННЯ МІСЦЕВИХ СОРТІВ КАРТОПЛІ В УМОВАХ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	<i>41</i>
<i>СОБРАН І.В., МОРОЗОВ А.Є., ДАНИЛОВ І.Р. ОБНАСІНЕНІСТЬ ЯГІД У ГІБРИДІВ І СОРТІВ КАРТОПЛІ</i>	<i>42</i>

Таблиця 2

Перспективні сорти картоплі, придатні для переробки

Назва сорту	Селекційний номер	Якість	Технологічна оцінка, вихід продукту зі 100 кг бульб, кг			
			сушена картопля	чіпси	сухий крохмаль	сирий крохмаль
Аспірантська	91.247-8	вкр (18%)	22	39	17	27
Світлична	92.304-10	пк (20%)	24	411	19	31

ЛІТЕРАТУРА

1. Кожушко Н.С., Сахошко М.М., Сумець В.М., Кабанець В.М. та ін. Каталог сортів картоплі. – Суми, 2013. – 52с.

УДК 631.527.5/.7:633.111”324”

**ЛОЗІНСЬКИЙ М. В., САМОЙЛИК М. О., УСТИНОВА Г. Л., ФІЛІЦЬКА О. О.,
ЮРЧЕНКО А. І.**

**ВИКОРИСТАННЯ ІНДЕКСУ АТРАКЦІЇ ПРИ ДОБОРАХ У ГІБРИДНИХ
ПОПУЛЯЦІЙ F₂₋₄ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ**

Пшениця (*Triticum aestivum* L.) озима є провідною зернова культурою світового масштабу. Поширеність культури обумовлена її високою біологічною пластичністю стосовно екологічних умов і найголовніше – високою поживністю зерна, з якого виробляють багато різноманітних продуктів харчування [1, 2].

Створення нових високопродуктивних сортів пшениці з високими адаптивними і відмінними показниками якості зерна є головною умовою подальшого підвищення і стабілізації врожайного потенціалу [3] та одним із підходів до вирішення проблеми продовольчої безпеки [4, 5].

Використання індексів сприяє комплексній оцінці селекційного матеріалу і вдалому підбору батьківських пар гібридизації при створенні нового вихідного матеріалу [6, 7]. Індексна селекція дає можливість проводити аналіз мінливості та спадковості кількісних ознак за кореляційно-регресійного та багатомірного аналізу, добору високопродуктивних сортів пшениці озимої з використанням непрямих маркерних ознак і виділити ті, що можна застосувати для індивідуального добору на різних етапах селекційного процесу [8].

В умовах дослідного поля навчально-виробничого центру Білоцерківського НАУ у 2022–2024 рр. досліджували популяції F₂₋₄ пшениці м'якої озимої отримані гібридизацією сортів західноєвропейського екотипу з лісостеповим: Варвік / Царівна, Варвік / Либідь, Богемія / Либідь, Вебстер / Царівна; лісостепового з лісостеповим: Колос Миронівщини / Царівна, Мирлена / Царівна, Мирлена / Либідь; степового з лісостеповим: Дріада 1 / Перлина лісостепу, Служниця одеська / Царівна, Служниця одеська / Либідь. При встановленні кореляційного взаємозв'язку між ознаками використовували запропоновану Ю. Л. Гужовим із співробітниками (1987) шкалу: $r < 0,3$ – зв'язок між ознаками слабкий; $0,3 < r < 0,5$ – помірний; $0,5 < r < 0,7$ – значний; $0,7 < r < 0,9$ – сильний; $r > 0,9$ – дуже сильний, близький до функціонального.

У наших дослідженнях використано індекс атракції (відношення маси головного колоса до маси соломини) запропонований в 2002 р. В. М. Тищенком. У популяції другого покоління

середній індекс атракції змінювався від 1,27 (Варвік / Либідь) до 1,95 – Мирлена / Царівна за показника у батьківських форм 1,22–1,67. Мінливість індексу атракції у нащадків досліджуваних популяцій встановили від 0,53 (Мирлена / Либідь) до 1,65 (Дріада 1 / Перлина лісостепу). Значний коефіцієнт варіації показника індексу визначили у Богемія / Либідь ($V=23,8\%$) і Дріада 1 / Перлина лісостепу ($V=27,0\%$), а в інших популяцій середній – $V=10,0\text{--}18,5\%$. За внутрішньо сортової мінливості індексу 0,40–0,86, у батьківських форм встановили середній коефіцієнт варіації індексу атракції – $V=10,4\text{--}14,2\%$, за виключенням сортів Богемія ($V=8,7\%$) і Царівна ($V=9,8\%$).

Між показником індексу атракції популяцій F_2 і продуктивною куцистістю визначили сильний кореляційний взаємозв'язок ($r=0,785$), значний – масою зерна головного колоса ($r=0,543$) і масою 1000 зерен колоса ($r=0,527$) та помірний з кількістю колосків ($r=0,382$) і кількістю зерен колоса – $r=0,316$.

У популяцій третього покоління середній показник індексу атракції змінювався від 1,43 (Колос Миронівщини / Царівна) до 2,11 (Вебстер / Царівна) за показника у вихідних форм 1,59–1,85. Розмах мінливості у нащадків популяцій варіював від 0,61 (Варвік / Царівна *lutescens*) до 1,67 (Дріада 1 / Перлина лісостепу *lutescens*). У п'яти популяцій визначили значний коефіцієнт варіації індексу ($V=20,7\text{--}27,2\%$), а у восьми середній – $V=12,9\text{--}19,6\%$. Більшість вихідних форм характеризувались незначним коефіцієнтом варіації індексу атракції ($V=7,6\text{--}9,9\%$), а сорти Перлина лісостепу ($V=10,6\%$) і Служниця одеська ($V=10,5\%$) – середнім.

Між індексом атракції популяцій F_3 і масою зерна колоса визначили пряму сильну взаємозалежність ($r=0,771$), а значну з кількістю зерен ($r=0,651$) і масою 1000 зерен колоса ($r=0,515$).

В умовах 2024 р. середній індекс атракції популяцій четвертого покоління змінювався від 1,36 (Варвік / Царівна *lutescens*) до 2,01 – Мирлена / Либідь за показника у батьківських форм 1,38–1,94.

Внутрішньо популяційна варіабельність індексу атракції визначена від 0,70 (Служниця одеська / Царівна) до 1,57 (Мирлена / Либідь). Шість досліджуваних популяцій мали значний коефіцієнт варіації індексу – $V=20,7\text{--}26,5\%$, а середній – $V=13,3\text{--}19,8\%$ – вісім. За виключенням сортів Богемія ($V=9,7\%$) і Колос Миронівщини ($V=9,9\%$) у решти встановили середній коефіцієнт варіації – $V=10,5\text{--}16,3\%$.

Пряму значну взаємозалежність у популяцій четвертого покоління визначили між показником індексу атракції і кількістю зерен головного колоса ($r=0,679$), а з їх масою – помірну ($r=0,487$).

Отримані результати свідчать, що на ранніх етапах селекційного процесу в популяцій другого-четвертого покоління пшениці м'якої озимої варто враховувати кореляційні взаємозв'язки показників індексу атракції з елементами продуктивності, що сприятиме виділенню селекційно цінних рекомбінантів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Черенков А. В., Гасанова І. І., Солодушко М. М. Пшениця озима – розвиток та селекція культури в історичному аспекті. *Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони*. 2014. № 6. С. 3–6.
2. Лозінський М. В., Устинова Г. Л., Філіцька О. О., Самойлик М. О. Особливості успадкування кількості зерен головного колосу в F_1 отриманих за схрещування різних за тривалістю вегетаційного періоду сортів пшениці м'якої озимої. Міжнародна науково-

практична конференція «Аграрна освіта і наука: досягнення, роль, фактори росту». Біла Церква, 2021. С. 22–24.

3. Моргун В. В., Гаврилюк М. М., Оксьом В. П., Моргун Б. В., Починок В. М. Впровадження у виробництва нових, стійких до стресових факторів, високопродуктивних сортів озимої пшениці, створених на основі використання хромосомної інженерії та маркер-допоміжної селекції. *Наука та інновації*. 2014. № 105. С. 11–16.

4. Близнюк Б. В., Демидов О. А., Кириленко В. В., Гуменюк О. В., Пикало С. В. Вплив екологічних чинників на формування якості зерна пшениці озимої (*Triticum aestivum* L.) сортів миронівської селекції. *Агроекологічний журнал*. 2020. № 3. 63–72.

5. Захарчук О. В., Ткачик С. О., Завальнюк О. І. Формування сортових рослинних ресурсів та їх роль для розвитку насінництва. *Економіка АПК*. 2020. № 7. С. 39–53.

6. Лозінський М. В., Грабовський М. Б. Використання селекційних індексів для оцінки різних за походженням генотипів пшениці м'якої озимої. *Frontiers in Plant Science*. 2019. № 10. 1603 с.

7. Зінченко С. В., Лозінський М. В., Самойлик М. О., Устинова Г. Л., Філіцька О. О. Використання при доборах у популяціях F₂ і F₃ пшениці м'якої озимої харвест-індексу головного стебла. VI Міжнародна науково-практична конференція присвячена видатним вченим Васильківському С. П. і Молоцькому М. Я. засновникам наукової школи з селекції та насінництва пшениці і картоплі «Аграрна освіта і наука: досягнення та перспективи розвитку». Біла Церква, С. 40–43.

8. Тищенко В. М., Дриженко Л. М., Чернишева О. П. Генетичні кореляції врожайності озимої пшениці з селекційними індексами в стресових умовах середовища. *Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин*. 2014. № 3(24). С. 32–35.

УДК 633.1:631.527

ОНИЧКО В.І.

АНАЛІЗ СОРТОВОГО СКЛАДУ ОСНОВНИХ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Зернове господарство України виступає стратегічною та однією з найефективніших галузей національної економіки. Продукти з зерна завжди були високоліквідними, адже становлять основу продовольчої безпеки країни. Сприятливі кліматичні умови й родючі ґрунти створюють передумови для вирощування основних зернових культур, забезпечуючи виробництво якісного продовольчого зерна у обсягах, достатніх як для внутрішнього споживання, так і для експорту [1]. У сучасній аграрній політиці України стабілізація зернового виробництва є ключовим напрямом. У перспективі зернове господарство Лісостепу має розвиватися за інтенсивною моделлю, з використанням інновацій у межах концепції «сорт - агротехніка - організація». Україна вже сьогодні входить до числа провідних світових виробників пшениці. За умов сучасного агровиробництва надзвичайно важливо реалізовувати агробіологічний і виробничий потенціал зернових культур, а також розвивати напрями їх інтродукції, вирощування та використання.

Академік В. В. Кириченко наголошує, що селекція не є одномоментним процесом, а являє собою еволюційне явище, обмежене в часі та просторі [2]. В Україні функціонує потужна мережа наукових селекційних установ, де фахівці, незважаючи на виклики, успішно реалізують науково-дослідні програми на високому рівні.